

Sygn. akt I C 1737/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 czerwca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SO Agnieszka Włodyga

Protokolant: Małgorzata Wałęga

po rozpoznaniu w dniu 8 czerwca 2022 r. w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. H. i M. H.

przeciwko m-Bank S.A. w W.

o ustalenie i zapłatę

I. ustala, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 13 czerwca 2007 r. jest nieważna w całości;

II. zasądza od strony pozwanej m-Bank S.A. w W. na rzecz powodów A. H. i M. H. łącznie kwotę 134.940,44 zł. (sto trzydzieści cztery tysiące dziewięćset czterdzieści złotych 44/100) z odsetkami w wysokości ustawowej za opóźnienie od dnia 8 czerwca 2022 r. do dnia zapłaty;

III. oddala powództwo w dalej idącej części;

IV. zasądza od strony pozwanej na rzecz powodów łącznie kwotę 6.434 zł. tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sygn. akt I C 1737/21

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 8 czerwca 2022 r.

Powodowie A. H. i M. H. w pozwie złożonym dnia 15 czerwca 2021 r. skierowanym przeciwko stronie pozwanej (...) S.A. w W. wnieśli o ustalenie nieważności umowy kredytu hipotecznego dla osób fizycznych (...) nr (...) z dnia 13 czerwca 2007 r. oraz wpisu hipoteki dokonanego na tej podstawie, a także o zasądzenie od strony pozwanej na swoją rzecz do niepodzielnej ręki kwoty 134.940,44 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W ramach żądania ewentualnego powodowie wnieśli o: 1) zasądzenie od pozwanego Banku na ich rzecz do niepodzielnej ręki kwoty 47.609,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie liczonymi od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty, tytułem świadczenia nienależnego, 2) ustalenie, że powodów nie wiążą postanowienia umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, tj. § 1 ust. 3a, § 10 ust. 4 i 5, § 15 ust. 3, jako niedozwolone postanowienia umowne zgodnie z art. 385¹ k.c., 3) ustalenie na przyszłość, iż wobec bezskuteczności postanowień umowy zawierających klauzule niedozwolone wskazane powyżej: strony zawarły

umowę o kredyt w wysokości odpowiadającej kwocie wypłaconego na ich rzecz kredytu wyrażonej w walucie polskiej, tj. 200.000 zł; powodowie zobowiązani są do spłaty ww. kwoty z pominięciem mechanizmu indeksowania tej kwoty do waluty obcej (CHF), a spłata winna nastąpić przy zastosowaniu zmiennej stopy oprocentowania określonej w § 9 ww. umowy kredytowej ustalonej w oparciu o wskaźnik LIBOR powiększony o wskazaną w umowie kredytowej marżę banku.

Ponadto, powodowie wnieśli o zasądzenie od strony pozwanej na swoją rzecz do niepodzielnej ręki kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że w dniu 13 czerwca 2007 r. zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego Banku, jako konsumenci, umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF. W umowie zawarto postanowienia odnoszące się do waloryzacji wysokości zaciągniętego kredytu oraz wysokości rat spłaty do waluty obcej – franka szwajcarskiego. Powodowie podnieśli, iż nie zostali należycie poinformowani o ryzyku kursowym związanym ze wzrostem wartości franka szwajcarskiego. Wskazali także, że postanowienia zawarte w umowie nie były indywidualnie negocjowane, a stanowiły wyłącznie część wzorca, którym na skalę masową posługiwała się strona pozwana przy zawieraniu umów kredytów hipotecznych. Powodowie nie mieli żadnego wpływu na jego treść. Zdaniem powodów przedmiotowa umowa jest nieważna, bowiem jest tak skonstruowana, że pozwala na arbitralne kształtowanie wysokości świadczeń powodów przez stronę pozwaną, która jednocześnie naraziła powodów na ryzyko nieograniczonego wzrostu wartości miernika indeksacji. W ocenie powodów umowa narusza zasadę swobody umów, a nadto jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Postanowienia umowne, zawierające mechanizm indeksacji oraz określające sposób zmiany oprocentowania są niezgodne z prawem, a w konsekwencji poprzez naruszenie art. 69 Prawa bankowego skutkują nieważnością umowy kredytu. W ocenie powodów zostali oni również wprowadzeni w błąd, co do charakteru kredytu, a pozwany Bank wykorzystując swoją pozycję doprowadził do przerzucenia na nich niemal całego ryzyka. Ostatecznie zakwestionowali treść postanowień zawartych w § 1 ust. 2 Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach MultiPlanów, § 1 ust. 3A umowy, § 10 ust. 4 umowy, § 12 ust. 5 umowy i § 15 ust. 3 umowy.

Powodowie podnieśli, że abuzywność wskazanych postanowień skutkuje nieważnością całej umowy. W ocenie Powodów, wskutek pobierania przez stronę pozwaną od powodów należności na podstawie nieważnej umowy, dochodziło do spełnienia przez powodów na rzecz pozwanej świadczenia nienależnego.

Jednocześnie na tej samej podstawie domagali się oni stwierdzenia nieważności wpisu hipoteki.

W odpowiedzi na pozew **strona pozwana (...) S.A. w W.** wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Strona pozwana w całości zakwestionowała roszczenia pozwu, tak co do zasady jak i co do wysokości. Zaprzeczyła wszelkim twierdzeniom, zarzutom i wnioskom powódki, które zostały zawarte w pozwie, poza przyznanymi wprost. W uzasadnieniu strona pozwana podniosła, że powodowie nie wykazali: co do zasady i wysokości roszczenia pozwu, interesu prawnego, braku świadomości ryzyka kursowego, a także, że kwestionowane postanowienia naruszają prawo, w tym w szczególności art. 69 Prawa bankowego. Nadto, powodowie nie wykazali, że strona pozwana jako bank stosowała miernik waloryzacji według swojego uznania i niezależnie od warunków rynkowych, według którego obliczana była wysokość zobowiązania powodów. Powodowie mieli świadomość ryzyka związanego z kredytem waloryzowanym i je zaakceptowali. Pomimo posiadania zdolności kredytowej dla kredytu złotowego, zdecydowali się na zaciągnięcie zobowiązania indeksowanego walutą obcą. Strona pozwana zaprzeczyła także, że postanowienia przez nią stosowane dotyczące zasad ustalania kursów wymiany walut są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy strony powodowej. Zaprzeczyła również, jakoby nie istniała możliwość negocjacji warunków umowy. Strona pozwana nie zgodziła się także z twierdzeniem, że na tle spornej umowy powstało świadczenie nienależne, a założenia powodów w tej kwestii są bezzasadne. Powodowie nadużywają zarzutu abuzywności po to, aby uchylić się od skutków prawnych zawartej w przeszłości umowy o kredyt indeksowany, ponieważ umowa ta okazała się z przyczyn niezależnych od Banku mniej korzystna niż pierwotnie zakładali powodowie. Strona pozwana podniosła, że umowa przez ponad 13 lat jej wykonywania nie była przez powodów kwestionowana. Rzekomy zarzut dowolności w ustalaniu

kursu przez pozwany Bank jest twierdzeniem, które nie uwzględnia zasad funkcjonowania banku na rynku oraz nie uwzględnia fundamentalnych zasad gospodarki wolnorynkowej.

Strona pozwana podniosła jednocześnie, iż nawet w przypadku wyeliminowania tych przepisów z umowy, umowa w dalszym ciągu powinna być uznawana za ważną, a w miejsce postanowień dotyczących indeksacji sąd powinien zastosować art. 358 k.c. bądź średni kurs NBP. Natomiast zdaniem pozwanej nie jest uzasadnione prawnie uznanie tej umowy za umowę kredytu złotowego z oprocentowaniem LIBOR.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. H. i M. H. złożyli w dniu 9 maja 2007 r. wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego „MultiPlan walutowy” w wysokości 200.000 zł w walucie frank szwajcarski na okres 41 lat spłacanych w równych ratach kapitałowo-odsetkowych płatnych do 10-go każdego miesiąca, z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym. We wniosku A. H. wskazała, że posiada wykształcenie wyższe i jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę w spółce z o.o. na stanowisku księgowa. M. H. podał natomiast, że posiada wykształcenie wyższe i jest zatrudniony jako prawnik w firmie prywatnej – kancelarii radcy prawnego.

Dowód: wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego „MultiPlan walutowy” z 09.05.2007 r. – k. 180-185;

W dniu 8 czerwca 2007 r. Bank wydał decyzję kredytową dotyczącą wniosku powodów nr (...), w której uwzględnił wniosek o udzielenie kredytu waloryzowanego CHF w całości, tj. w zakresie kwoty 200.000 zł na 492 miesiące (41 lat).

Dowód: decyzja kredytowa nr dot. wniosku nr (...) – k. 189-190, zmiana decyzji – k. 191-193;

W dniu 13 czerwca 2007 r. A. H. i M. H. zawarli z (...) Bank S.A. w W. Oddział Bankowości Detalicznej w Ł. (którego następcą prawnym jest (...) S.A.) umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF. W umowie ustalono m.in., że:

- środki z kredytu zostaną przeznaczone na zakup na rynku wtórnym lokalu mieszkalnego nr (...) położonego na pierwszej kondygnacji budynku nr (...), działki nr (...) przy ul. (...) w W. oraz udziału wynoszącego 8/152 części nieruchomości stanowiącej samodzielny lokal niemieszkalny położony w przyziemiu budynku nr (...) przy ul. (...) w W. oraz refinansowanie części nakładów poniesionych na w/w inwestycję (§1 ust. 1);
- kwota kredytu wynosi 200.000,00 zł (§1 ust. 2);
- walutą waloryzacji kredytu jest CHF (§1 ust. 3);
- kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 15 maja 2007 r. według kursu kupna waluty z tabeli banku wynosi 89.457,44 CHF, jednak ma ona charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania banku, ponieważ faktyczna wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła być różna od podanej w niniejszym punkcie (1 ust. 3A);
- okres kredytowania wynosi 492 miesięcy, tj. od dnia 13 czerwca 2007 r. do dnia 15 czerwca 2048 r. (§ 1 ust. 4);
- wariant spłaty kredytu to równe raty kapitałowo – odsetkowe, spłacane do 15-go dnia każdego miesiąca (§ 1 ust. 5 i 6);
- na zabezpieczenie umowy kredytu ustanowiono hipotekę kaucyjną wpisaną na pierwszym miejscu do kwoty 300.000,00 zł na nieruchomości, której nabycie finansowano z udzielonego kredytu, a wpisanej księgi wieczystej nr KW (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Wieliczce, Wydział Ksiąg Wieczystych (§ 3 ust. 1);
- spłata kredytu będzie następować na podstawie nieodwołalnego w trakcie trwania umowy zlecenia dokonywania przelewu ze wskazanego w umowie rachunku (§ 6 ust. 1);

- kredyt jest oprocentowany wg zmiennej stopy procentowej, która w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona jest w wysokości 3,57%; wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M z dnia 30 maja 2007 r. wynosząca 2,47%, powiększona o stałą w całym okresie marżę MultiBanku w wysokości 1,10%; (§ 9 ust. 1 i 2);
- kredyt będzie spłacany w miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat, który sporządzony jest w walucie frank szwajcarski (§ 10 ust. 1 i 2);
- raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Bank S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 10 ust. 4);
- kredytobiorcy mają uprawnienie do dokonania wcześniejszej spłaty całości lub części kredytu, za co mBank nie pobierał prowizji (§ 12 ust. 1 i 2);
- wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej banku obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 12 ust. 5);
- w razie nieterminowej spłaty kredytu wierzytelności niespłacone traktowane będą jako zadłużenie przeterminowane, od którego naliczane są odsetki w wysokości określonej w Tabeli Oprocentowania dla należności przeterminowanych w walutach obcych, której wysokość wyznaczana jest jako suma oprocentowania nominalnego i marży banku (§ 15 ust. 1 i 2);
- z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę Bank dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia wystawienia (...) lub wytoczenia powództwa (§ 15 ust. 3);
- integralną część umowy stanowił Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – (...) (§ 25 ust. 1);
- kredytobiorca oświadczył, że został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym zakresie zasad dotyczących spłat kredytu i w pełni je akceptuje. Ponadto oświadczył, że jest świadom ryzyka kursowego związanego z kredytem waloryzowanym i konsekwencji wynikających z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych i przełożenia na wzrost kosztów obsługi kredytu, jak również że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptuje (§ 29 ust. 1 i 2).

Dowód: umowa o kredyt hipoteczny nr (...) z 13.06.2007 r. – k. 27-30;

W regulaminie udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...) wskazano m.in., że:

- MultiBank udziela kredytów na cel mieszkaniowy/kredytów konsolidacyjnych/pożyczek hipotecznych w złotych polskich posiadaczom MultiKonta połączonego z rachunkiem bilansującym (rozdział III § 1 pkt 1);
- MultiBank udziela kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem następujących walut wymiennalnych: USD/EUR/CHF/ (...)/ (...) według tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kredyty/pożyczki waloryzowane mogą być udzielane zarówno posiadaczom MultiKonta jak i osobom nieposiadającym takiego rachunku (rozdział III § 1 pkt 2);
- kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę walutę (rozdział III § 1 pkt 3);
- kredyty są oprocentowane według zmiennej stopy procentowej określonej w umowie (rozdział III § 8 pkt 1);

- wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu według kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty (rozdział VII § 23 pkt 2);
- wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu hipotecznego waloryzowanego wyrażonego w złotych ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty obcej, według tabeli kursowej (...) Banku S.A. na dzień spłaty (VII § 24 pkt 3);
- wcześniejsza spłata całości kredytu hipotecznego lub raty kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego, a także spłata przekraczająca wysokość raty przeliczana jest po kursie sprzedaży danej waluty obcej, ogłaszanym na dzień spłaty (rozdział VII § 26 pkt 2);
- w przypadku niespłacenia przez kredytobiorcę części lub całości raty kapitałowo-odsetkowej lub odsetkowej w terminie określonym w harmonogramie spłat, powstałe zadłużenie traktowane jest jako zadłużenie przeterminowane, w tym niespłacona w terminie kwota kapitału jako kapitał przeterminowany (rozdział VIII § 29 pkt 1);
- od kapitału przeterminowanego MultiBank nalicza odsetki według stopy procentowej dla zadłużenia przeterminowanego, określonej w umowie kredytowej. Odsetki naliczane są od dnia powstania zadłużenia przeterminowanego do dnia poprzedzającego jego spłatę (rozdział VIII §39 pkt 2);

Dowód: regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...) – k. 31-39;

W dniu 27 czerwca 2007 r. powodowie złożyli wniosek o wypłatę transzy kredytu/odblokowanie środków kredytu, wnosząc o wypłatę kwoty 200.000,00 zł ze wskazaniem daty wypłaty na dzień 28 czerwca 2007 r. oraz wskazując numery rachunków, na które mają zostać przelane poszczególne kwoty.

Do uruchomienia kredytu doszło w dniu 3 lipca 2007 r. Powodom ostatecznie wypłacono kwotę 200.000,01 zł, o równowartości – w walucie waloryzacji – 90.021,16 CHF.

Dowód: wniosek o wypłatę transzy kredytu/odblokowanie środków kredytu – k. 203-204, zaświadczenie Banku z 21.12.2019 r. – k. 55-58;

W dniu 16 lipca 2007 r. w dziale IV księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości nabytej przez powodów dokonano wpisu hipoteki umownej kaucyjnej na kwotę 300.000 zł na rzecz (...) Bank Spółka Akcyjna Oddział Bankowości Detalicznej w Ł. (MultiBank).

Dowód: wydruk treści księgi wieczystej – k. 44;

W dniu 22 listopada 2013 roku dokonano wpisu do rejestru KRS, na podstawie którego (...) Bank S.A. zmienił nazwę na (...) S.A.

Dowód: okoliczność bezsporna

W okresie od dnia zawarcia umowy do dnia wniesienia pozwu, tj. 15 czerwca 2021 r. powodowie uiścili na rzecz strony pozwanej oraz jej poprzednika prawnego łączną kwotę 134.940,44 zł.

Dowód: zaświadczenie Banku z 21.12.2019 r. – k. 55-58, tabela spłat – k. 111-114.

Pismem z dnia 13 czerwca 2017 r. powodowie złożyli do Sądu wniosek o zawezwanie pozwanego w niniejszej sprawie Banku do próby ugodowej. W dniu 21 listopada 2017 r. przed Sądem Rejonowym dla Warszawy-Śródmieścia I Wydział Cywilny w sprawie o sygn. I Co 2452/17 odbyło się posiedzenie jawne, na którym nie doszło do zawarcia ugody.

Dowód: wniosek o zawezwanie do próby ugodowej – k. 45-49, odpowiedź na wniosek – k. 50, protokół posiedzenia z 21.11.2017 r. – k. 54.

Powodowie potrzebowali kredytu na zakup mieszkania w miejscowości W.. Przedmiotowa nieruchomość do końca 2021 roku była przez nich wykorzystywana na cele mieszkaniowe. Obecnie powodowie podjęli decyzję o wynajęciu domu z uwagi na czwórkę dzieci. Powodowie poszukiwali dogodnej oferty kredytowej, mieli zdolność do zaciągnięcia zobowiązania złotówkowego, jednak przedstawiona przez pozwanego Bank oferta kredytu indeksowanego była dla nich atrakcyjniejsza z uwagi na korzystną wysokość raty. Powodowie zdecydowali się na długi okres kredytowania również z uwagi na chęć jak najmniejszego obciążenia budżetu domowego ratą kredytu.

Kredyt został im wypłacony w złotych i od początku obowiązywania umowy jest spłacany w PLN. Cena nabywanej nieruchomości również została zapłacona w złotych.

Przed podpisaniem umowy powodowie zostali ogólnikowo poinformowani o ryzyku kursowym. Powodom nie przedstawiono symulacji rat. Powodowie nie wiedzieli, w jaki sposób bank ustala kursy. Postanowienia umowy nie podlegały negocjacom, poza ewentualnymi próbami zmniejszenia marży banku. Powodowie odbyli kilka spotkań, po których przedstawiono im gotową umowę, przygotowaną do podpisu. Nie korzystali z usług pośrednika, sami porównywali oferty kredytowe różnych banków. Umowa została zawarta na wzorze, którym operował bank.

Powodowie, na rozprawie w dniu 8 czerwca 2022 r. złożyli, w obecności pełnomocnika pozwanego Banku oświadczenie, w którym wskazali, że wnoszą o unieważnienie umowy z uwagi na zapisy znajdujące się w jej treści, niekorzystne dla nich. Oświadczenie złożyli po wcześniejszym uzyskaniu pouczenia, również co do konieczności rozliczenia umowy.

Dowód: zeznania powoda M. H., protokół rozprawy z 08.06.2022 r. – k. 250-251, zeznania powódki A. H., protokół rozprawy z 08.06.2022 r. – k. 250-251.

Powyższy **stan faktyczny Sąd ustalił** na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, wskazanych wyżej jako dowody, których autentyczność i wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu i nie była kwestionowana przez strony. Sąd uwzględnił również zeznania powodów M. H. i A. H.. Zeznania złożone przez powodów znalazły potwierdzenie w dokumentach przedłożonych do sprawy.

Dowód z opinii biegłego pominięto jako całkowicie zbędny dla ustaleń stanu faktycznego koniecznych dla zastosowania przepisów prawa i wydania rozstrzygnięcia w sprawie.

Sąd pominął również dowód z zeznań świadka M. P., wobec cofnięcia przez stronę pozwaną wniosku dowodowego.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Należy podnieść, że zawarta przez strony umowa kredytu zawiera niedozwolone postanowienia umowne kształtujące mechanizm waloryzacji świadczeń stron z tytułu umowy według miernika, jakim są kursy waluty obcej – (...). W związku z tym, że umowa kredytu nie może istnieć bez tych postanowień, należy ją uznać za nieważną, a wszelkie świadczenia, jakie powodowie spełnili na rzecz pozwanego Banku tytułem jej wykonania, powinny im zostać zwrócone jako świadczenia nienależne.

• Interes prawny w dochodzeniu roszczenia o unieważnienie umowy

W doktrynie prawa cywilnego wskazuje się, że interes prawny w dochodzeniu roszczenia o ustalenie z art. 189 k.p.c. przysługuje co od zasady jedynie wtedy, gdy powód nie może uzyskać ochrony w drodze dalej idącego roszczenia (np. o zapłatę). Jednocześnie pojawiają się jednak poglądy, że samo istnienie możliwości wytoczenia powództwa o świadczenie nie w każdej sytuacji świadczyć będzie o braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Brak interesu

prawnego wystąpi jedynie wówczas gdy wyrok zasądający świadczenie zapewni pełną (adekwatną do sytuacji prawnej powoda) ochronę prawną jego uzasadnionych interesów. W przypadku gdy sporem o świadczenie nie będą mogły (ze swej natury) być objęte wszystkie uprawnienia istotne z perspektywy ochrony sfery prawnej powoda (wyrok nie będzie wyczerpywał wszystkich płaszczyzn istniejącego sporu objętego stosunkiem prawnym, którego dotyczy żądanie ustalenia), przyjęć należy, że powód ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Teza ta będzie aktualna zwłaszcza w tych sytuacjach, w których żądaniem ustalenia objęte jest twierdzenie o nieistnieniu stosunku prawnego. W przypadku zwłaszcza gdy konsekwencje ustalenia nieistnienia stosunku prawnego nie ograniczają się do aktualizacji obowiązku świadczenia przez pozwanego, lecz dotyczą także innych aspektów sfery prawnej powoda (np. wpływają na określenie treści praw i obowiązków powoda jako dłużnika pozwanego), sama możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie może nie wyczerpywać interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Będzie tak zwłaszcza gdy to pozwany rości sobie według treści stosunku prawnego objętego powództwem z art. 189 k.p.c. określone prawo do świadczenia ze strony powodów (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 22 lipca 2021 r., sygn. akt I ACa 646/20, LEX nr 3164510).

Dokonując oceny sytuacji powodów według treści zapisów umowy kredytu z dnia 13 czerwca 2007 r. należy uznać, że powodowie nie wywiązali się w całości z obowiązku spłaty kwoty kredytu wraz z należnymi odsetkami. Nie można więc wykluczyć, że nawet po zasądzeniu od strony pozwanej na rzecz powodów zwrotu wszystkich kwot, które powodowie świadczyli z tytułu umowy kredytu, strona pozwana nadal będzie uważała powodów za swoich dłużników i żądała od nich spłaty kolejnych rat, powołując się na to, że wyrok zasądający świadczenie nie wiąże jej w zakresie znajdujących się w uzasadnieniu wyroku rozważań co do stwierdzenia nieważności umowy. W doktrynie i orzecznictwie prawa cywilnego nadal istnieją bowiem wątpliwości co do zakresu związania motywami uzasadnienia wyroku. Nadto istnieją inne skutki zawartej między stronami umowy kredytu, których nie da się usunąć w drodze powództwa o świadczenie - np. hipoteka ustanowiona na nieruchomości powodów na zabezpieczenie roszczeń Banku z tytułu umowy kredytu, której wykreślenie bez zgody Banku będzie możliwe dopiero po uzyskaniu wyroku ustalającego nieważność umowy bądź spłaceniu przez powodów w całości zobowiązania z tytułu umowy. Sam fakt, że w przypadku uznania umowy kredytu za nieważną powodom przysługują dalej idące roszczenia o świadczenie nie przesądza więc jeszcze o braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy. W ocenie Sądu tylko rozpoznanie roszczenia powodów o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego z uwagi na nieważność umowy kredytu z dnia 13 czerwca 2007 r., ostatecznie zakończy spór między stronami, zapewni im pełną ochronę ich prawnie chronionych interesów i pozwoli na uniknięcie dalszych sporów w przyszłości.

• **Status konsumenta**

Aby ocenić czy kwestionowane przez powodów postanowienia umowy są postanowieniami niedozwolonymi należy także ustalić, czy powodom przysługiwał status konsumentów. Jak wskazuje art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Powodowie zawarli umowę kredytu jako osoby prywatne, w celu zakupu lokalu mieszkalnego. Przedmiotowa nieruchomość miała służyć zaspokojeniu ich potrzeb mieszkaniowych i na ten cel została wykorzystana. Kredyt został więc zaciągnięty przez powodów na cele w żaden sposób niezwiązane z prowadzoną przez nich działalnością gospodarczą czy zawodową. W odniesieniu do spornej umowy powodowie bez wątpienia posiadali status konsumenta, który jednocześnie nie został przez stronę pozwaną zakwestionowany.

• **Możliwości negocjacyjne umowy**

Następnie należy rozważyć, czy kwestionowane postanowienia umowy nie zostały indywidualnie uzgodnione między stronami. Sam fakt, że powodowie mogli poznać treść postanowień umowy przed jej zawarciem nie przesądza o ich indywidualnym uzgodnieniu. Kluczowe znaczenie ma zaś to, że kwestionowane postanowienia umowy zostały przejęte ze stosowanego u poprzednika prawnego strony pozwanej wzoru. Co więcej, z zeznań powodów wynika, że nie mogli oni negocjować postanowień umowy, które dotyczyły mechanizmu indeksacji kredytu do waluty obcej i sposobu przeliczania rat. Z artykułu 3 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich wynika, że warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane

indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. Z uwagi na powyższe należy uznać, że treść postanowień umowy została jednostronnie narzucona powodowi przez Bank, a powodowie nie mieli na nią żadnego realnego wpływu. Nie sposób więc przyjąć, że postanowienia postanowień umowy zostały indywidualnie uzgodnione między stronami.

• **Główne świadczenia stron**

Następnie należy pochylić się nad tym, czy kwestionowane zapisy umowy dotyczą głównych świadczeń stron. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 listopada 2012 r. wydanym w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I CSK 49/12 (OSNC 2013/6/76) wyraził pogląd, że: „Zasięg pojęcia głównych świadczeń stron, którym ustawodawca posłużył się w art. 385¹ § 1 k.c., może budzić kontrowersje, tym bardziej że nie ma tu przesądzającego znaczenia to, czy wspomniane świadczenia należą do essentialiae negotii. Z tej przyczyny zasięg odnośnego pojęcia musi być zawsze ustalany in casu, z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy”. Powyższy pogląd jest zbieżny za stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - według (...) ocena czy dany warunek dotyczy głównego świadczenia umowy powinna zostać dokonana obiektywnie i na gruncie konkretnej umowy na płaszczyźnie prawnej i ekonomicznej, z uwzględnieniem struktury umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie K., sygn. C-26/13, (...)282). T.. Sąd w pełni podziela przytoczone wyżej stanowiska Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, przychylając się do twierdzenia, że zakres pojęcia „postanowienia określające główne świadczenia stron” z art. 385¹ § 1 k.c. nie jest zbieżny z zakresem pojęcia „essentialiae negotii umowy” i na gruncie konkretnej umowy możliwe jest uznanie postanowień niebędących jej essentialiae negotii za „postanowienia określające główne świadczenia stron”.

Z kolei w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D., J. D. v Raiffeisen Bank (...), Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wprost wypowiedział się na temat oceny zapisów umowy kształtujących mechanizm waloryzacji kwoty kredytu według kursu waluty obcej jako postanowień kształtujących główne świadczenia stron: 44. (...) w okolicznościach w postępowaniu głównym – gdy z informacji dostarczonych przez sąd odsyłający, opisanych w pkt 35 i 36 niniejszego wyroku wydaje się wynikać, że unieważnienie klauzul zakwestionowanych przez kredytobiorców doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również – pośrednio – do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. Tymczasem Trybunał orzekł już, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, takiej jak ta w postępowaniu głównym, w związku z czym obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania przedmiotowej umowy kredytu wydaje się w tych okolicznościach niepewna (zob. podobnie wyrok z dnia 14 marca 2019 r., D., C 118/17, EU:C:2019:207, pkt 48, 52 i przytoczone tam orzecznictwo). Powyższe zagadnienie było rozpatrywane również przez Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, wprost wskazał, że klauzula indeksacyjna w umowie kredytu określa wysokość głównego świadczenia kredytobiorcy.

W ocenie tut. Sądu kwestionowane przez powodów klauzule umowne oraz inkorporowane do jej treści postanowienia Regulaminu określają główne świadczenia stron. Mechanizm indeksacji świadczeń z umowy kredytu do waluty obcej wpływa na wysokość rat kredytu w złotych polskich spłacanych przez powodów. Nie można przy tym również pominąć, że zastosowanie mechanizmu indeksacji kredytu walutą obcą pozwala na ustalenie oprocentowania kredytu w odniesieniu do stawki referencyjnej adekwatnej do tej waluty – w przypadku przedmiotowej umowy stawką tą jest LIBOR 3M (CHF). Kwota odsetek jest przy tym określana w walucie CHF. Mechanizm indeksacji kształtuje więc w sposób bezpośredni zasady, według których powodowie spełniają swoje podstawowe obowiązki wynikające z umowy kredytu – czyli obowiązek spłaty kredytu oraz obowiązek spłaty odsetek.

• **Występowanie pozytywnych przesłanek abuzywności wskazanych postanowień**

Z przepisu art. 353¹ k.c. wynika, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia

społecznego. Sam mechanizm indeksacji, a także związana z nim zasada oprocentowania, nie jest sprzeczna z naturą stosunku prawnego, a wręcz przeciwnie – zawarcie umowy kredytu indeksowanego stanowi możliwy wariant konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego. Gdyby indeksacja była sprzeczna z naturą stosunku prawnego, kredyty indeksowane nie zostałyby wskazane przez ustawodawcę (co prawda później niż strony zawarły umowę kwestionowaną w niniejszej sprawie) w przepisach Prawa bankowego jako jeden z rodzajów umów kredytowych. Ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu – obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, co powoduje też zmniejszenie świadczenia należnego kredytodawcy.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne); nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4 k.c.). Oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny (art. 385² k.c.). Przytoczone przepisy zostały wprowadzone do Kodeksu cywilnego jako implementacja Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Zgodnie z treścią umowy wysokość zobowiązania powodów (konsumentów) była przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej – kredyt wg kursu kupna, zaś rata wg kursu sprzedaży. W obu przypadkach chodzić miało o kursy banku publikowane w Tabeli kursów kupna/sprzedaży. Bank miał zatem jednostronną swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej. Umowa została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez bank. Powodowie mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, czy marżę i wysokość prowizji, natomiast nie mieli możliwości uzgadniania z bankiem wszystkich pozostałych postanowień. Powodowie dopatrują się abuzywności kwestionowanych postanowień umowy w odniesieniu do dwóch aspektów – po pierwsze z uwagi na to, że kursy waluty CHF, po których przeliczane były zobowiązania z tytułu umowy, mogły być ustalane przez Bank w sposób arbitralny i według nieznanym powodom kryteriów, po drugie z uwagi na niedoinformowanie powodów o ryzyku kursowym i nierównomierne obciążenia strony umowy tym ryzykiem.

Dalsze rozważania co do oceny kwestionowanych przez powodów postanowień umowy na gruncie art. 385¹ k.c. Sąd przeprowadzi osobno co do co do klauzuli indeksacyjnej - rozumianej jako sposób ustalania kursu waluty obcej, po którym przeliczane są zobowiązania z tytułu umowy oraz co do klauzuli ryzyka kursowego – rozumianej jako sam mechanizm przeliczania świadczeń z tytułu umowy według kursu waluty obcej.

- ***Klauzula indeksacyjna.***

Klauzula indeksacyjna zawarta została m.in. w kwestionowanych przez powodów postanowieniach umowy kredytu hipotecznego. Przewidywała ona, że zobowiązania stron z tytułu umowy kredytu przeliczane będą według kursów waluty CHF określonych w Tabeli Kursów obowiązującej w Banku. Kwota kredytu wypłacona powodom w złotych polskich miała być przeliczana na kwotę w walucie CHF zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub jego transzy. Kwoty rat kredytu uiszczanych przez powodów

w walucie złoty polski miały zaś być przeliczane na kwoty w walucie CHF z zastosowaniem kursu sprzedaży obowiązującego w dniu płatności raty zgodnie z Tabelą Kursów Banku.

Jako że jak ustalono już powyżej, kwestionowane przez powodów postanowienia umowne określają główne świadczenia stron, konieczne jest ustalenie, czy ich treść jest jednoznaczna. Pojęcie „jednoznacznie” zastosowane w art. 385¹ § 1 k.c. należy interpretować w odniesieniu do treści art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Zgodnie z powołanym wyżej przepisem, ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem. „Jednoznacznie” w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oznacza więc „prostym i zrozumiałym językiem”.

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zapadłym na gruncie Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich ugruntowany jest pogląd, że wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem oznacza, że w wypadku umów kredytowych instytucje finansowe muszą zapewnić kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. W tym względzie wymóg ów oznacza, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, w której kredyt został zaciągnięty, ale również oszacować - potencjalnie istotne - konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 września 2018 r., C-51/17, Otp Bank Nyrt. i Otp Faktoring Követeléskezelő Zrt v. Teréz Ilyés i Emil Kiss., ZOTSiS 2018, nr 9, poz. I-750; wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. v. Banca Românească SA, LEX nr 2355193).

Przechodząc do oceny postanowień umowy kształtujących klauzulę indeksacyjną pod kątem sprzeczności z dobrymi obyczajami oraz rażącego naruszenia interesów konsumentów należy w pierwszej kolejności podkreślić, że kursy kupna i sprzedaży CHF określone w Tabeli wpływały bezpośrednio na wysokość obciążania finansowego powodów z tytułu umowy kredytu. Na podstawie kursu kupna CHF przeliczano bowiem wypłaconą powodom kwotę kredytu na kwotę w walucie CHF, która służyła następnie do określenia wysokości rat kapitałowych kredytu w walucie CHF. Na podstawie kursu sprzedaży CHF przeliczano zaś spłacane przez powodów raty kredytu z waluty złoty polski na walutę CHF. Kolejno należy zauważyć, że Tabela Kursów była opracowywana przez Bank, który udzielił powodom kredytu. W braku określenia jakichkolwiek zasad, według których kształtowany miał być kurs kupna i sprzedaży CHF wskazany w Tabeli należy przyjąć, że kurs ten mógł być kształtowany w sposób dowolny. Bez znaczenia pozostaje tutaj fakt, że w rzeczywistości kursy walut w Tabeli Kursów Banku były ustalane na podstawie kursów walut na rynku międzybankowym. Postanowienia umowy kredytu oraz Regulaminu dotyczące Tabeli były na tyle niejasne, że na ich podstawie Bank mógł określać zawierane w Tabeli kursy kupna i sprzedaży CHF bez żadnego odniesienia do obiektywnych kryteriów, kierując się wyłącznie własnym uznaniem. Jednocześnie konsumenci nie mogli w żaden sposób zweryfikować, czy kursy kupna i sprzedaży dewiz dla CHF są prawidłowe. W umowie nie określono przecież żadnych kryteriów, według których mogliby tą prawidłowość oceniać.

Takie ukształtowanie klauzuli indeksacyjnej z pewnością naruszało w sposób rażący interesy powodów jako konsumentów. Brak możliwości określenia potencjalnej wysokości kursów kupna i sprzedaży dewiz dla CHF, od których zależała wysokość salda kredytu wyrażonego w CHF oraz wysokość rat kredytu wyrażonych w CHF i spłacanych w walucie złoty polski, nie pozwalał bowiem powodom na racjonalną ocenę ekonomicznego obciążenia związanego z umową kredytu oraz uniemożliwiał im weryfikację prawidłowości ustalanych przez Bank kursów kupna i sprzedaży CHF, a tym samym prawidłowości rozmiaru nałożonych na nich obciążeń finansowych z tytułu umowy. Jednocześnie ukształtowanie zapisów w umowie w taki sposób, że określenie zarówno kursów kupna i sprzedaży dewiz

dla CHF, jak i kryteriów, według których kursy te będą ustalane, zostało pozostawione w wyłącznej gestii Banku, tworzy szerokie pole do nadużyć Banku na szkodę konsumenta.

Następnie należy zaznaczyć, że dobre obyczaje wymagają, aby pozycja kontraktowa konsumenta i przedsiębiorcy była równoważna, a jeżeli równoważna nie jest – żeby uprzywilejowanie którejkolwiek ze stron miało racjonalne i sprawiedliwe uzasadnienie. Sąd nie widzi żadnego racjonalnego i sprawiedliwego uzasadnienia dla pozostawienia decyzji o wysokości kursów kupna i sprzedaży CHF wyłącznie w rękach Banku, na podstawie nieokreślonych kryteriów, bez żadnych mechanizmów, które pozwalałyby na weryfikację wysokości tych kursów przez konsumenta. Kwestionowane zapisy umowy bez wątpienia należy więc uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami.

- ***Klauzula ryzyka kursowego.***

Kwestionowane przez powodów postanowienia umowy składają się razem również na klauzulę ryzyka kursowego. Jako że jak ustalono już powyżej, postanowienia te określają główne świadczenia stron, konieczne jest ustalenie, czy ich treść jest jednoznaczna. W ocenie Sądu na gruncie niniejszej sprawy nie można uznać postanowień umowy określających klauzulę ryzyka kursowego za jednoznaczne. Decydujące znaczenie miały tu uchybienia Banku zaistniałe na etapie przed zawarciem umowy oraz trakcie jej zawierania – Bank nie przekazał powodom informacji dotyczących ryzyka kursowego, dzięki którym mogliby się oni orientować co do przewidywalnych poziomów wzrostu lub spadku kursów waluty CHF oraz przełożenia wzrostu lub spadku tych kursów na ich obciążenie ekonomiczne związane z umową.

Jak wskazano już poprzednio, powodowie potrzebowali środków finansowych na inwestycję związaną z realizacją ich potrzeb mieszkaniowych. Inwestycja miała być finansowana ze środków pieniężnych w walucie złoty polski, w tej samej walucie powodowie chcieli spłacać raty kredytu. Powodowie byli więc zainteresowani uzyskaniem kredytu wypłacanego w walucie złoty polski i którego raty miały być również spłacane w walucie złoty polski. Ponieważ, co jest oczywiste z punktu widzenia racjonalnego zarządzania budżetem, w tym w szczególności planowaniu długoterminowych inwestycji – zależało im na jak najkorzystniejszych warunkach, zdecydowali się na kredyt indeksowany do waluty CHF, gdzie wysokość raty na moment zawierania umowy kształtowała się na poziomie znacznie niższym niż w przypadku kredytu w walucie złoty polski nieindeksowanego do waluty obcej, kredytu indeksowanego do waluty obcej innej niż CHF bądź czystego kredytu walutowego w walucie innej niż CHF. Nie można oczywiście twierdzić, że powodowie nie byli w ogóle świadomi tego, że kursy waluty CHF mogą wzrosnąć. Jest to wiedza powszechna, którą posiada każda przeciętnie zorientowana dorosła osoba. Jednocześnie należy jednak zauważyć, że same postanowienia umowy tworzące mechanizmy przeliczania zobowiązania powodów według kursów waluty CHF były rozrzucone po całej umowie i sformułowane w sposób bardzo oględny. Nie dawały więc jasnego obrazu powiązań pomiędzy wysokością kwoty kredytu wypłaconej powodom w złotych polskich i wysokością rat kredytu spłacanych przez nich również w złotych polskich a kursami waluty CHF i ich wpływem na wysokość salda kredytu w CHF oraz w złotych polskich oraz rat kredytu spłacanych w walucie złoty polski. Mechanizm indeksacji kwoty kredytu do waluty CHF powodował zaś, że wysokość obciążenia powodów związanego ze spłatą kredytu (które to obciążenie należy oceniać w odniesieniu do kwot w walucie złoty polski, ponieważ w tej walucie chcieli uzyskać finansowanie i w tej walucie uzyskiwali dochody) w całym okresie 41 lat obowiązywania umowy podlegała dużym wahaniom. Mogły to być wahania korzystne dla powodów, powodujące zmniejszenie wysokości salda kredytu i rat spłacanych w walucie złoty polski i w efekcie mogące prowadzić do tego, że spłacą oni kapitał kredytu z wykorzystaniem niższej kwoty wyrażonej w walucie złoty polski niż kwota wypłacona im przez Bank, jak i niekorzystne dla powodów, powodujące zwiększenie wysokości rat i w efekcie mogące prowadzić do tego, że spłacą oni kapitał kredytu z wykorzystaniem wyższej kwoty wyrażonej w walucie złoty polski niż kwota wypłacona im przez Bank. Podkreślenia wymaga przy tym, że za sytuację niekorzystną dla powodów należy uznać wzrost wysokości rat spłacanych w złotych polskich nie tyle w całym okresie, na który zawarta została umowa, lecz nawet przez pewien jego wycinek, obejmujący kilka - kilkanaście miesięcy. Rata kredytu jest comiesięcznym znaczącym obciążeniem dla kredytobiorców, a jej nieuregulowanie wiązać się może z bardzo niekorzystnymi dla nich konsekwencjami - począwszy od naliczania odsetek karnych za opóźnienie w spłacie raty, skończywszy na wypowiedzeniu umowy kredytu i postawieniu całego

zobowiązania w stan natychmiastowej wykonalności. Nawet więc okresowy, znaczący wzrost raty kredytu może prowadzić do poważnego zachwiania płynności finansowej kredytobiorców.

W ocenie Sądu należała informacja o obciążającym powodów ryzyku kursowym związanym z zawarciem umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej powinna polegać co najmniej na:

- okazaniu kredytobiorcom wykresu obrazującego zmiany kursów waluty obcej w okresie adekwatnym do okresu, na który ma zostać zawarta umowa. W przypadku umowy kredytu zawartej przez powodów powinien być to wykres obrazujący zmiany kursów CHF w okresie przynajmniej od stycznia 1995 r. do stycznia 2007 r. Sąd uważa wskazany wyżej okres za adekwatny, ponieważ obrazuje on wahania kursów waluty na przestrzeni wielu lat, przy zmiennej sytuacji gospodarczej w kraju i na świecie. Jednocześnie jest to okres już po rozpoczęciu reformy walutowej – denominacji złotego, kiedy w Polsce rozwijała się i stabilizowała gospodarka wolnorynkowa, będąca modelem gospodarczym obowiązującym do dnia zawarcia umowy kredytu (i do chwili obecnej);
- wyjaśnieniu, że kwota kredytu w walucie złoty polski zostanie przeliczona na kwotę w walucie obcej po kursie waluty, jaki będzie obowiązywał zgodnie z umową w dniu wypłaty kwoty kredytu;
- wyjaśnieniu, że kurs waluty, do której indeksowana jest kwota kredytu, przekłada się bezpośrednio na wysokość salda kredytu w walucie obcej – przy jednoczesnym pokazaniu kredytobiorcom symulacji obejmującej co najmniej, jakie będzie saldo kapitału kredytu w walucie obcej przy aktualnym kursie, przy najwyższym kursie odnotowanym na okazanym kredytobiorcom wykresie oraz przy kursie znajdującym się pośrodku pomiędzy kursem aktualnym i najwyższym kursem odnotowanym na okazanym kredytobiorcom wykresie;
- wyjaśnieniu, że kurs waluty, do której indeksowana jest kwota kredytu, przekłada się bezpośrednio na wysokość salda kredytu wyrażonego w złotych polskich oraz rat kredytu wyrażonych w złotych polskich - przy jednoczesnym pokazaniu kredytobiorcom symulacji tego, jakie będzie saldo kapitału kredytu w walucie złoty polski oraz rat kredytu w walucie złoty polski przy aktualnym kursie, przy najwyższym kursie odnotowanym na okazanym kredytobiorcom wykresie oraz przy kursie znajdującym się pośrodku pomiędzy aktualnym i najwyższym kursem odnotowanym na okazanym kredytobiorcom wykresie;
- podkreśleniu, że kursy waluty CHF mogą wzrosnąć ponad poziom wskazany powodom na wykresie, ponieważ są one powiązane ze zmienną sytuacją gospodarczą w Polsce, w Szwajcarii oraz na świecie.

Tylko takie informacje pozwalają na uświadomienie kredytobiorcy, że kursy waluty obcej na przestrzeni kilkunastu – kilkudziesięciu lat mogą podlegać naprawdę dużym wahaniom i że wahania te wpływają bezpośrednio zarówno na wysokość wypłacanej im kwoty kredytu, jak i na rozmiar ich obciążeń wynikających z umowy. Pozwalają też na ocenienie przez kredytobiorcę, czy będzie w stanie spełniać świadczenia z tytułu umowy przy założeniu, że jego obciążenia wzrosną (choćby tylko chwilowo) do najwyższego zakresu przewidywalnego w momencie zawierania umowy i czy proporcja pomiędzy świadczeniem uzyskanym na mocy umowy od Banku a świadczeniem, jakie będzie musiał spełnić na rzecz Banku, jest dla niego do zaakceptowania.

Natomiast informacje przekazywane powodom przez Bank przed podpisaniem umowy kredytu były zbyt lakoniczne. Powodowie podpisali oświadczenia o świadomości istnienia ryzyka związanego z produktem, iż niekorzystna zmiana kursu spowoduje wzrost comiesięcznych rat kredytu oraz wartości całego zaciągniętego zobowiązania. Brak jest jednak sprecyzowania w jakim zakresie powodowie winni byli oczekiwać tej niekorzystnej zmiany i jak w rzeczywistości ta rata może się zmienić.

Z powyższej analizy wynika, że informacje, które Bank przekazał powodom na etapie przed zawarciem umowy kredytu, nie były wystarczające do tego, aby w pełni zdali sobie oni sprawę z ryzyka kursowego wiążącego się z umową oraz z jego potencjalnymi skutkami. Wynikało z nich co prawda, że wysokość raty kredytu jest uzależniona od wysokości kursu CHF i może ulec pewnym zmianom na niekorzyść kredytobiorców, jednakże twierdzenia te sprowadzały się jedynie do ogólnych twierdzeń, w żaden sposób tego ryzyka nie obrazując. Z informacji, które powodom mógł

przekazać Bank, wynikał przede wszystkim jeden wniosek, oczywisty dla każdego, kto mógłby się z tymi informacjami zapoznać: że kredyt indeksowany do waluty CHF ze względu na niższą ratę jest znacznie korzystniejszy od kredytu nieindeksowanego w walucie złoty polski. Informacje te w istocie zacierają więc obraz ryzyka kursowego, skupiając się na uwypukleniu zalet umowy kredytu indeksowanego do waluty CHF przy jednoczesnym zbagatelizowaniu jej wad, w tym w szczególności zagrożeń związanych z ryzykiem kursowym. Ze względu na niedoinformowanie powodów o ryzyku kursowym nie mogła ona prawidłowo ocenić wpływu wahań kursów waluty CHF na ich sytuację ekonomiczną – czyli tego, do jakiej rozsądnie przewidywalnej na moment zawarcia umowy wysokości może wzrosnąć saldo kredytu wyrażone w walucie złoty polski oraz rata kredytu spłacana w walucie złoty polski i czy będą oni w stanie udźwignąć obciążenie finansowe związane z takim wzrostem. Brak należytej informacji o ryzyku kursowym i jego skutkach przesądza, że kwestionowane postanowienia umowy nie mogą zostać uznane za sformułowane w sposób jednoznaczny.

Następnie należy zauważyć, że mechanizm indeksacji kwoty kredytu do waluty obcej minimalizował zagrożenie związane z ryzykiem kursowym po stronie Banku. Kredyty indeksowane do walut obcych były ujmowane w wewnętrznej dokumentacji księgowej Banku jako kredyty walutowe, a Bank uzyskiwał środki na pokrycie tych kredytów nie w walucie złoty polski, lecz w walucie indeksacji. Mechanizm indeksacji w umowach kredytu był skonstruowany w taki sposób, że niezależnie od wysokości kursów waluty CHF do waluty złoty polski Bank otrzymywał od kredytobiorców kwoty rat w walucie złoty polski odpowiadające wartością kwocie raty wyrażonej w walucie CHF – czyli że w każdym wypadku kwoty otrzymane od powodów tytułem spłaty rat kredytu pokryją zobowiązania Banku zaciągnięte celem sfinansowania kredytu. Z kolei zagrożenie związane z ryzykiem kursowym po stronie powodów nie było w żaden sposób ograniczone. Powodowie pobrali kwotę kredytu w walucie złoty polski i spłacali ją również z wykorzystaniem środków pieniężnych w walucie złoty polski. W umowie kredytu nie było żadnego mechanizmu, który gwarantowałby, że przy zmianach kursów waluty CHF obciążenie powodów z tytułu spłaty kapitałowej części rat kredytu nie będzie wzrastało i że ostatecznie kwota spłaconych przez powodów rat kapitałowych kredytu w walucie złoty polski nie przekroczy wypłaconego im kapitału kredytu. Ryzyko kursowe zostało więc rozłożone pomiędzy stronami w nierównomierny sposób. Należy przy tym podkreślić, że ten brak równomierności w ponoszeniu ryzyka kursowego nie był powodom wiadomy, ponieważ nie uzyskali na ten temat żadnych informacji od Banku.

Jednocześnie trudno jest przyjąć, że Bank nie zdawał sobie sprawy z ryzyka walutowego obciążającego powodów. Umowa kredytu została zawarta z wykorzystaniem opracowanego przez Bank wzoru, z pewnością znał on więc zasady działania mechanizmu indeksacji kredytu do waluty CHF i jego przełożenie na wysokość salda kredytu i rat kredytu spłacanych przez powodów w walucie złoty polski. Bank był również świadomy tego, że powodowie będą spłacali raty kredytu wykorzystując do tego uzyskiwane przez nich środki finansowe w walucie złoty polski – przed zawarciem umowy uzyskał od powodów informacje o uzyskiwanych przez nich dochodach, ponieważ informacja ta była konieczna dla oceny zdolności kredytowej powodów. Było więc dla Banku jasne, że wszelkie wahania kursów waluty CHF będą miały przełożenie na rzeczywiste obciążanie powodów z tytułu umowy kredytu.

W ocenie Sądu brak należytego poinformowania powodów przez Bank o ciążącym na nich ryzyku kursowym przy jednoczesnym przeliczeniu potencjalnych niekorzystnych skutków związanych z istnieniem tego ryzyka z Banku na powodów świadczy o tym, że postanowienia umowy kształtujące mechanizm indeksacji uznać należy za rażąco naruszające interesy powodów jako konsumentów. Każdy racjonalny konsument podejmuje decyzje o zaciągnięciu długoterminowego zobowiązania na podstawie oceny, jaką będzie proporcja pomiędzy korzyściami uzyskanymi w wyniku zaciągnięcia tego zobowiązania a obciążeniami z nim związanymi, jaki będzie przewidywalny rozmiar obciążeń związanych z tym zobowiązaniem i czy będą to obciążenia, które jest gotów ponieść. W interesie konsumenta leży bowiem zaciąganie zobowiązań, które – według dostępnych mu informacji – będą dla niego korzystne i nie będą dla niego nadmiernym obciążeniem. Tymczasem w przedmiotowej sprawie zaniechania Banku w zakresie przedstawienia powodom odpowiedniej informacji o ryzyku kursowym związanym z umową kredytu indeksowanego do waluty CHF i jego potencjalnych skutkach doprowadziły do tego, że powodowie zdecydowali się zaciągnąć taki kredyt, nie zdając sobie w pełni sprawy z zakresu ryzyka kursowego, związku pomiędzy ryzykiem kursowym i rozmiarem obciążeń powodów związanych z umową oraz tego, jak może się kształtować proporcja pomiędzy świadczeniem uzyskanym

przez powodów od Banku a świadczeniami, jakie oni będą spełniali na rzecz Banku. Powodom została więc odebrana możliwość podjęcia rozsądnej i przemyślanej decyzji, opartej na pełnym rozważeniu wad i zalet zaproponowanej im umowy kredytu, co rażąco naruszyło ich interesy. Również ukształtowanie mechanizmu indeksacji w taki sposób, że ryzyko kursowe z nim związane tworzyło zagrożenia wyłącznie po stronie kredytobiorców przy jednoczesnym zabezpieczeniu interesów Banku nie może zostać ocenione pozytywnie pod kątem ochrony interesów konsumentów. Takie ukształtowanie mechanizmu indeksacji w sposób ewidentny godzi w te interesy.

Jednocześnie postanowienia umowy kształtujące mechanizm indeksacji są sprzeczne z dobrymi obyczajami. W stosunkach pomiędzy przedsiębiorcami a konsumentami dobre obyczaje wymagają, aby w sytuacji, gdy przewidywany rozmiar obciążeń związanych z długoterminowym zobowiązaniem nie jest możliwy do oceny na podstawie informacji, które powinien posiadać każdy rozsądny konsument, aby przedsiębiorca dostarczył konsumentowi informacji pozwalających na taką ocenę. Jak wielokrotnie wskazano już wyżej, przed zawarciem umowy Bank nie dostarczył takich informacji powodom. Jako naruszenie dobrych obyczajów należy również postrzegać takie ukształtowanie postanowień tworzących mechanizm indeksacji, że gwarantują one minimalizację zagrożeń związanych z ryzykiem kursowym po stronie Banku przy jednoczesnym braku ograniczenia w jakikolwiek sposób zagrożeń związanych z ryzykiem kursowym po stronie konsumentów. Dobre obyczaje wymagają, aby pozycja kontraktowa konsumenta i przedsiębiorcy była równoważna, a jeżeli równoważna nie jest – żeby uprzywilejowanie którejkolwiek ze stron miało racjonalne i sprawiedliwe uzasadnienie. Tymczasem przerwienie ryzyka kursowego z Banku na konsumenta równowagę kontraktową stron i prowadzi do niczym nieuzasadnionego uprzywilejowania interesów przedsiębiorcy kosztem interesów konsumentów.

- ***Skutki usunięcia z umowy niedozwolonych klauzul: indeksacyjnej i ryzyka walutowego***

Skoro ww. postanowienia umowy są niedozwolonymi postanowieniami umownymi w rozumieniu art. 385¹ k.c. to należy uznać, że nie wiążą one powodów z mocy samego prawa od dnia zawarcia spornej umowy. Jednocześnie jednak z art. 385¹ § 2 k.c. wynika, że eliminacja niedozwolonych postanowień umowy co do zasady nie powinna prowadzić do jej nieważności, lecz do związania stron umową w pozostałym zakresie, z pominięciem niedozwolonych postanowień. Po usunięciu kwestionowanych postanowień umowa kredytu przybiera kształt umowy kredytu w walucie złoty polski, bez indeksacji do waluty CHF, z oprocentowaniem określonym według stawki referencyjnej LIBOR 3M. Postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji do waluty CHF dotyczą głównych świadczeń stron i ich wprowadzenie pozwoliło na zastosowanie w umowie oprocentowania według stawki referencyjnej odpowiedniej dla waluty CHF, a tym samym obniżenie w początkowym okresie obowiązywania umowy wysokości rat kredytu w stosunku do rat kredytu nieindeksowanego do waluty CHF. Skoro bez postanowień umowy kredytu, które zostały uznane za abuzywne, brak byłoby zgodnego zamiaru stron w rozumieniu art. 65 § 2 k.c. co do zawarcia umowy kredytu, umowę tą należy uznać za nieważną w całości.

- ***Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego***

Zważając na fakt, iż umowa kredytu jest nieważna, to wszelkie świadczenia spełnione przez powodów na mocy tej umowy uznać należy za świadczenia nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c., podlegające zwrotowi na mocy art. 405 w zw. z art. 410 § 1 k.c. Konsekwencją ustalenia nieistnienia stosunku prawnego między stronami jest bowiem obowiązek zwrotu w całości kwot wpłaconych przez powodów na rzecz pozwanego Banku jako nienależnych. Strona pozwana w odpowiedzi na pozew zakwestionowała co prawda wysokość dochodzonego przez powodów roszczenia, nie przytaczając jednak żadnych sprecyzowanych zarzutów w tym zakresie. Podkreślenia wymaga ponadto, że w aktach niniejszej sprawy znajduje się zaświadczenie dotyczące wysokości wpłaconych rat – sporządzone przez sam pozwanego Bank – a obejmujące okres od 16 sierpnia 2008 r. do 16 grudnia 2019 r. Wyliczenia zaprezentowane przez powodów są matematycznie prawidłowe.

Odnosząc się do tego zarzutu należy zaznaczyć, że w orzecznictwie definitywnie przyjęto, że w przypadku wzajemnych rozliczeń banku i konsumentów dokonywanych na tle nieważnych umów kredytu waloryzowanych do waluty obcej zastosowanie ma teoria dwóch kondykcji. Jak bowiem stwierdził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2021r.

(sygn.. akt III CZP 6/21), której nadał moc zasady prawnej „Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy **przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy** (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Podobne zapatrywanie wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 lutego 2021r. (sygn. akt III CZP 11/20), w której stwierdził, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.) niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu”. Mając na uwadze powyższe stanowisko należy wskazać, że fakt, iż bank posiada wyższą wierzytelność o zwrot świadczenia z tytułu nieważnej umowy niż powodowie oraz ewentualne dalsze roszczenie o tzw. wynagrodzenie za korzystanie z kapitału nie wpływa na obowiązek banku zwrotu świadczenia powodów, które jest niezależne od wierzytelności banku.

Zaznaczyć należy, że wymagalność roszczeń zarówno powodów jak i pozwanego Banku o zwrot świadczeń nienależnych i ewentualnie dalszych nastąpiła w dniu 8 czerwca 2022 r., kiedy to powodowie podczas rozprawy, w obecności pełnomocnika pozwanego Banku, po otrzymaniu pouczeń, złożyli oświadczenia o tym, że nie wnoszą o utrzymanie umowy w mocy, a wnoszą o stwierdzenie jej nieważności. Jest to zarazem data wydania wyroku przez sąd I instancji, w którym sąd ustalił nieważność umowy, a więc data gdy doszło do przesądzenia sporu zaistniałego między stronami co do tego czy umowa jest/nie jest ważna.

- **Roszczenie o ustalenie nieważności wpisu hipoteki**

Roszczenie pozwu obejmowało również żądanie stwierdzenia nieważności wpisu hipoteki dokonanego na podstawie przedmiotowej umowy. Powództwo w tym zakresie podlegało jednak oddaleniu.

Zgodnie bowiem z treścią art. 67 u.k.w.h. wpis hipoteki ma charakter konstytutywny. Brak jest zatem możliwości stwierdzenia w ramach niniejszego postępowania nieważności takiego wpisu, dokonanego w sposób prawidłowy, jakkolwiek na podstawie czynności prawnej uznanej za nieważną. Podkreślenia wymaga jednocześnie, że do momentu złożenia przez powodów przed tut. Sądem oświadczeń o braku woli utrzymania kwestionowanej umowy w mocy istniał tzw. stan bezskuteczności zawieszony. Powyższe również nie pozostaje bez znaczenia dla oceny możliwości stwierdzenia nieważności samego wpisu. Sąd jednocześnie ma na uwadze fakt, że zawarte w niniejszym wyroku rozstrzygnięcie o ustaleniu nieważności umowy nr (...) z dnia 13 czerwca 2007 r. daje powodom podstawę do wystąpienia z właściwym żądaniem o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w stosownym postępowaniu.

- **Koszty postępowania**

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.c., biorąc pod uwagę, że powodowie wygrali proces niemal w całości. Bank jako strona przegrywająca sprawę co do kwoty należności głównej oraz co do ustalenia nieistnienia stosunku prawnego zobowiązany jest do zwrotu powodom łącznie wszystkich niezbędnych kosztów celowej obrony. Na koszty te w wysokości 6.434 zł złożyły się: opłata od pozwu w kwocie 1.000 zł; wynagrodzenie dla profesjonalnego pełnomocnika powodów w osobie radcy prawnego w kwocie 5.400 zł (§ 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych); opłata skarbową od pełnomocnictw w wysokości 34 zł.

- **Roszczenie ewentualne**

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 października 2013 r. sygn. akt III CZP 58/13 orzekł, że powód może zgłosić w pozwie obok żądania głównego, na wypadek jego nieuwzględnienia, żądanie ewentualne. Możliwość zgłoszenia takiego żądania istnieje w sprawach o świadczenie, ustalenie istnienia albo nieistnienia stosunku prawnego bądź prawa oraz w sprawach o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa.

Byt żądania ewentualnego uzależniony jest od żądania głównego; w razie uwzględnienia przez sąd żądania przedstawionego jako pierwsze, rozpoznanie żądania ewentualnego staje się bezprzedmiotowe i nie jest wydawane w stosunku do niego żadne orzeczenie.

W niniejszym postępowaniu Sąd uwzględnił co do zasady żądanie główne. W związku z powyższym pozostałe żądanie ewentualne zgłoszone przez powódów nie było przez Sąd rozpoznawane.